

Kháron garasa

A Dioptriák című versben található ez a három sor: „A párás, nyári csöndben egy tücsök / betonházak rengetege közt / szívéhez emel egy Stradivárit.”

Ez a költeményrészlet — mellékesen a kötet egyik legsikerültebb darabjából — kiindulópont lehet az elemző méltatáshoz, ami egy, a szerző kiadásában megjelent versgyűjteményt. **Katona Judit Kháron garasa** című könyvét helyezi ugyan szűkszerűen szűkebb-rövidebb, de remélhetőleg pontos és tiszta élmény-előterbe.

Már a szegedi költőnő első két kötetének (*Farkas-ének*, 1979, *Örök jegyesség*, 1982) bírálói kifejtették: a nehéz életsors predesztinációs költői kötelezettségvállalása, a megpróbáltatások sorozatának lírai vetülete, a „sorsköltészet” nem szabad hogy híján legyen a megfelelő technikai tudatosságnak és a hangulati-képi letisztultsággal rendelkező, különféle áttételeken keresztül is hatni képes mondanivalóval és hitelességgel. Az előző Katona Judit-kötetek újralapozgatása után ez a mostani, úgy tűnik, a korábbiaktól eltérő jegyeket mutat, s ez még

Katona Judit verseskötetéről

abban az esetben is feltétlenül üdvözlendő, a fejlődés bizonyos elemeire utaló tény, ha a Kháron garasának több verse (főleg az első részről, de későbből is) a szónokiasság, és a túlzott érzelmesség felé tesz ismét poétai lépéseket. (*Rekviem*, *Kháron garasa*, *Árulásért való imádság*, *Vizió*, *Meditáció*). Ugyanakkor néhány vers érezhetően erőteljesebbé válik, kiteljesedni kezdő lírai világgépet látszik mutatni, több olyan szellemi és hangulati elemmel, melynek hitele kétségbe nem vonható, költői hangja szikár és legfőképpen: mélyen, valóban átélte (*Vonatok*, *A 2. magyar hadsereg emlékére*, *A kun kereszt előtt*, *Szegedi anziksz*, *Az ősz révészéi*).

Katona Judit, nekem úgy tűnik, minduntalan szívéhez emeli azt a hegedűt, amit egy „felsőbb szempontból” (a költészet örök-egy kultúrájának szemszögéből) Stradivarinak is lehet ugyan nevezni, de ami sokszor csak neki az — s ez a szív-

hez-emelés is (időnként leg-alábbis) szinpadias, művi vagy éppen szükségtelen. Magyarán: a betonházak rengetege közt az, amit „verskényszernek” (a mindenáron-verselés hol rutin-szerű, hol önáltató készletésének) nevezünk, úgy él és hat, hogy a kidolgozott, érett költemények gyakran kimódolt képekkel, szentimentalizmusba fúló, a való-ságos és mélységesen tragikus élményekből táplálkozó művek hatásfokát csökkentő darabokkal váltakoznak. Így az egész kötetnek egyenletlen színvonalat, igaz, biztató jelként a már kifejtett fejlődőképességet is bizonyító, „sajátos” kontinuitást adnak. Sajnos viszont, a kettőt jellemzőnek mondható egységben. Így a párás nyári esőndben szívhe-emelt hegedű, legyen akár Stradivari, többször csak föl-fölbicsakló, el-csuszszano hangokat adhat — a glissandók pedig, tudjuk, nem igazán líraképző zenei effektek.

Domonkos László

Zenei naptár

A szegedi szimfonikusok koncertje

Nem könnyű feladatra vállalkozott a Szegedi Szimfonikus Zenekar az új év első filharmoniai hangversenyén. A klasszikusokhoz szokott zenekedvelőknek talán szokatlanul hangzott a koncert indító darabja, a határozatos *Szokolay Concerto*. A virtuóz darabot a szerző a televízió felkérésére írta, az 1983-as karmesterverseny számára. A mű valóban alkalmas arra, hogy karmester és zenekar bizonyíthassa technikai felkészültségét. Oberfrank Géza és a szimfonikusok kiválóan vizsgáltak. Előadásukat pontos szövegű, a hirtelen dinamikus és tempóváltások tökéletes érzékeltetése jellemezte. Szokolay művészi stílusa nem ismeretlen Oberfrank számára (több művét dirigálta már eddig is sikerrel, a Várnászt Budapestben és Szegeden, a Hamletet Budapesten és Kölnben), s e stílus iránti érzékenységét a mostani produkció is bizonyította.

A mű érdekessége, hogy a szimfonikus zenekar egészével szemben kisebb hangszeresportokat szólaltat meg a szerző. Így külön hallhatunk szinte minden hangszerfajtát: a vonósokat, a fa- és rézfúvósokat, a celestát, a hárfát. A Concertóban ritkán hallható hangszeres is megszólalnak — az aleatória, a cluster —, az avantgárd zene jellegzetes eszközei, melyek segítségével Szokolay kiaknázza a modern szimfonikus zenekar minden játék-, szín- és hangzási lehetőségét.

Kodály Galántai táncok című darabjának előadása — bár a szünet után következett volna a Szokolay-mű által igényelt nagy koncentrációt. A táncművészek magyar népi mulatságok gazdagságát, vidámságát, a forró indulatot, lefojtott duhaj kedvet hivatott bemutatni. Előadásakor a zenekar kissé fáradtnak tűnt, apró bizonytalanságok érződtek.

Szerencsés választás volt a koncert záróműveként Liszt *Mazepájának* előadása. A szerző ilyen jellegű műveit külön inspiráció ihlette — jelen esetben Victor Hugo azonos című verse. Szimfonikus költeményeihez csak telt előszavában Liszt az előadókhoz szöveg: „...nem elég a mű szabályos végig-ütemezése — több-kevesebb javítással —, gépies megszólaltatása. A szép szimfonikus előadás lelke mindenképp a reprodukált mű megértésében rejlik. A karmester feladata, hogy valamilyen zenei tag számára meghatározza a maga feladatának jelentőségét.”

Úgy tűnt, hogy szavai meghallgatásra találtak. A zenekar nagyszerűen érzékeltette a vágatott lovához kötözött Mazepa szenvedését, majd szabadulását és megdicsőülését. Az erőtelje-

sen, lendületesen induló darab metruma sokszor változik, hogy az egyre gyorsuló, iszonyú vágta hangulatát visszaadja. Ezt szakítja meg a régióba tartó teljesítmény-aszály? Lehet, hogy nem egyetemi végzettséget igénylő feladatok kazilaját kell elhordani a mérnököknek, és a napi rutinfeladatoktól nem tudnak hozzáférközni a tudomány műveléséhez? Vagy talán nem vagyunk elégen ahhoz — nincs meg a műszaki társadalom kritikus tömege —, hogy érdemi változást tudjunk elérni a műszaki fejlesztés meggyorsításában? Kételyeinket ösztöszegve gyakran feltesszük azt a kérdést, hogy a kutatási és műszaki fejlesztési feladatokat, a gazdaság fejlettségét tekintve sok vagy kevés a mérnökök száma hazánkban?

Hajlamosak vagyunk bizonyult világunkban erre nagyon összetett kérdésre leegyszerűsített válaszokat adni. A két kézenfekvő válasznak egyaránt megvan a maga tábora. Vannak, akik azt állítják, sok, mivel a

Sok vagy kevés-e a mérnök? (1.)

Az utolsók között Európában

A felsőfokú végzettségű, meglevő mérnöktársadalmat műszaki értelmiség aránya igen dinamikus, az elmúlt 40 esztendőben. Számuk 1949-ben még csak 11 ezer volt, napjainkra pedig több mint 160 ezer. Jelen-tős intellektuális erőt képvisel hazánkban a diplomás mérnöki értelmiség, még akkor is, ha tudjuk, hogy ez a nagyszámú társadalmi réteg a tudásfedezet, a kulturális tőke (a tudás időt-állósága, konvertálhatósága, a nyelvtudás, kreatív és innovatív képességei és készségei) szempontjából korántsem homogén csoport.

Teljesítményaszály

A diploma mögött álló tudás minőségének teljes körű és folyamatos javulását ilyen óriási mértékű mennyiségi növekedés mellett lehetetlen is biztosítani. Ezért aztán a diploma mögött álló tudásfedezet hiánya, vagy a megszerzett tudás hasznosulásának gyengesége miatt sokszor elégedetlenkedünk a műszaki adottságok által nyújtott produkcióval. Tette ezt Grösz Károly, a Minisztertanács elnöke is az új év első napján adott interjújában, mikor hangot adott az értelmiségi réteg elégtelen anyagi és erkölcsi elismertségének, hozzátéve: „... sajnos, a teljesítménye is meglehetősen alacsony.”

Talán a nagyarányú mér-nöksűrűség okozza ezt a régóta tartó teljesítmény-aszályt? Lehet, hogy nem egyetemi végzettséget igénylő feladatok kazilaját kell elhordani a mérnököknek, és a napi rutinfeladatoktól nem tudnak hozzáférközni a tudomány műveléséhez? Vagy talán nem vagyunk elégen ahhoz — nincs meg a műszaki társadalom kritikus tömege —, hogy érdemi változást tudjunk elérni a műszaki fejlesztés meggyorsításában? Kételyeinket ösztöszegve gyakran feltesszük azt a kérdést, hogy a kutatási és műszaki fejlesztési feladatokat, a gazdaság fejlettségét tekintve sok vagy kevés a mérnökök száma hazánkban?

Hajlamosak vagyunk bizonyult világunkban erre nagyon összetett kérdésre leegyszerűsített válaszokat adni. A két kézenfekvő válasznak egyaránt megvan a maga tábora. Vannak, akik azt állítják, sok, mivel a

sem tudjuk mérnöki munká- val foglalkoztatni. Hivatkozunk például arra, hogy a 35 év alatti mérnökök fele maga is úgy véli, csak részben hasznosítják tudását. A fiatal mérnökök közül minden hatodik-hetedik azt állítja, hogy megszerzett ismereteit egyáltalán nem tudja munkahelyén hasznosítani.

Üres padosorok az egyetemeken

A kérdésre választ kereső tábor másik fele — a hazai statisztikákra, nemzetközi összehasonlításokra, vagy a nagyszámú álláski-nálatokra hivatkozva — kevések tartja a mérnöklét-számot, a műszaki diplomát szerzők létszámát és arányát Magyarországon, és vészharangokat kongat. Különösen a műszaki egyetem-rekre, főiskolákra jelentke-zők és felvettek számának csökkenése, illetve az üres padosorok látán hajlamosak erőteljesen dörömbölni az oktatástervező intézetek ajtóin. A számok hűen mutatják az elmúlt években lezajló folyamatokat. A 70-es évek végén megállt a műszaki felsőoktatásba fel- elismertségének, hozzátevése, és csökkenő folyamat vette kezdetét. 1980-ban még 29 ezer volt a műszaki egyetem és főiskolák hallgatói létszáma. Napjainkra ez 5 ezerrel csökkent.

Persze látni kell azt is, hogy nemcsak a műszaki főiskolák iránt csökkent az érdeklődés, hanem az egész felsőoktatás iránt. Míg 1975-ben 107 ezer, 1980-ban 101 ezer fő volt a felsőoktatási hallgatói létszám, 1985-ben már csak 99 ezer, a csökkenés a műszakiak-nál a legjelentősebb. Nagy-fokú egybeesés figyelhető meg a felsőoktatás iránti érdeklődés csökkenése és a demográfiai helyzet alakulása között. A felvételre jel-entkezők száma követte a demográfiai hullámokat, és ez igaz a műszaki pályák esetében is. Kis létszámú korosztályokból értelemsze-rűen kevesebben kívánnak továbbtanulni, mint egy nagyobb létszámú korcsoprtból.

A műszaki egyetemi, fő-iskolai hallgatói létszám erőteljes csökkenésében

ezen túlmenően nyilván közrejátszik az is, hogy a 70-es évek második felétől jelentős mértékben nőtt a felsőoktatás felvételi keret-száma, nőtt tehát a jelentkezés előtt álló fiatalok vá-lasztási lehetősége.

Mindent egybevetve sem lehetünk azonban elégedet-tek a felsőoktatásban részt vevő, főleg a műszaki egye-temekre, főiskolákra járó hallgatólétszám alakulásá-val. Magyarországon a 20—24 éves korú lakosságra vetített fajlagos hallgatói lét-szám más országokhoz vi-szonyítva, ránk nézve rend-kívül kedvezőtlen képet mutat. Ebben a népesség-csoportban nálunk a felső-fokú oktatásban részt ve-vők aránya 14 százalék. Ugyanez az arányszám a Szovjetunióban 21, Ausztriában 24, NDK-ban 29, Finnországban 32, Svédor-számban 38, az USA-ban 58 százalék. Szinte hasonló eredményt kapunk, hogyha a 100 ezer lakosra jutó mérnökök arányát tekint-jük. Ebben a rangsorban is szinte az utolsó helyet foglaljuk el az európai nem-zetek sorában.

Mit mutat

a presztízsrangor?

Amikor a műszaki pályák iránti érdeklődés csökke-nésének okait keressük, gyakran azt a leegyszerűsített magyarázatot fogadjuk el, hogy csökkent a mérnöki munka presztízse, ezért fokozatosan visszaesett a műszaki pályák iránti érdeklődés. A presztízis csökkenésével magyarazzuk tehát azt, hogy egyre kevesebb fiatal választja hivatásának a mérnöki pályát.

Az ilyen vélekedésekben én két ellentmondást látok. Az egyik az, hogy a presztízis az emberek tudatában élő, a különböző foglalko-zások egymáshoz viszonyított helyzetét kifejező értéktétele, összetett dolog. Több objektív és szubjektív tényező együttes függvénye. Nem mondhatjuk ezért, hogy szoros kapcsola-t van a presztízis és a műszaki felsőoktatási intézményekbe jelentkezők száma között. A presztízst befolyásoló elemek között épp-úgy helyet kap a mérnöki foglalkozással összefüggő kereset és a hatalom, mint a mérnöki munka gyakor-lásához szükséges tudás, vagy a társadalom számára nyújtott hasznosság. Az értelmiségi foglalkozások 1-től 20-ig terjedő presztízsrang-sorában a mérnöki foglalkozás — az egyetemi tanár, kórházi orvos, körzeti orvos, fogorvos, állatorvos mögött — az előkelőnek számító 6. helyet foglalja el. A presztízis alapján a mérnöki foglalkozás megelőz olyan szakmákat, mint például a gyógyszerész, ügyvéd, tanító, színész, újságíró vagy szociológus.

A másik ellentmondásnak azt tartom, hogy aki a műszaki pályák csökkenő presztízseről beszél, az feltételezi a mérnöki szakmák egykori magas presztízst. Ismereteim szerint a mérnöki szakma presztízse sohasem volt túl jó, a presztízsrangsorban aligha foglalt el a mainál jobb helyet. Mindezek alapján úgy gondolom, hogy ki-zárólag a műszaki pályák-kaj kapcsolatos presztízsszel a mérnöki pályák iránti ér-deklődés csökkenése, illetve hullámlása alig magyarázható.

Sok vagy kevés a mér-nök?

Henczi Lajos,
az MTESZ főtájtár-
helyettese

(Következik: II. Tülkép-zés helyett alufoglalkoz-tatottság.)

Móricz Béla emlékezete

ten helyezkedett el, a Stádium Rt-nél, a nyomda nyomtatványosztályán. Itt került kapcsolatba Kötéleki Nagy Bélával, aki a Juhász Gamma Gyár egyik illegális sejtjének volt a tagja. Vele, valamint Pigler Jánossal együtt sokszorosították az „Eb ura fakó” című illegális lapot, amelyet a feleségével is terjesztettek. Munkahelye lehetőségével élve rendszeresen szerzett és továbbított életmentő okiratokat. Mozgalmi tevékenysége Pestújhelyhez kötődött, ott érte a felszabadulás is. 1944 decemberétől a Vörös Hadsereg pestújhelyi parancsnokságán dolgozott, majd 1945 januárjában feleségével együtt visszatért Szegedre, ahol a demokratikus hadseregben szolgált. Ugyancsak 1945-ben az MKP tagja lett. Előbb a demokratikus átalakulásnak, később az egységes munkáspárt létrejöttéért folytatott küzdelemnek volt elkötelezett részese.

te egyetemi bizottságának függetlenített titkáráként dolgozott.

Az ellenforradalom idején fegyvert ragadott a munkáshatalom védelmére, fegyveres szolgálatot teljesített a pártbizottságnál. Kezdeti fogva részt vett a párt újjászervezésében, és a munkásörsg helyi megszervezésében. Elkötelezett, példamutató tevékenységéért az MSZBT aranykoszorús jelvénye, a Szocialista Munkáért Erdemérem, a Munka Erdemrend ezüst fokozata, a Munkásör Emlékérem és Jelvény, a Szocialista Hazáért Erdemrend és a Felszabadulási Jubileumi Emlékérem kitüntetésekben részesült.

Küzdelmes, tevékeny életpályáját 1972. július 20-án bekövetkezett halála szakította meg.

Kormányos András

*
Móricz Béla születésének 75. évfordulója alkalmából az MSZMP Szeged Városi Bizottsága és a Szeged Megyei Városi Tanács január 14-én (csütörtökön) délután 1 órakor koszorúzási ünnepséget rendez a Belvárosi temető díszurna-falánál.